

- خن (Xen):** عنبارا د بنی بهله ما (باخیرا) دا - کون.
خنه (Xunbê): گوزکی مه زن - کوار.
خنیدن (Xunbîden): دهست قوتان، چه پله قوتان، دهف قوتان - سه ما کرن.
خنج (Xenc): ناز - شادی - سوود، قازانج.
خنجیر (Xêncîr): بیهنا زویراندنا موی و هریب یان سوتاندنا ههستی، ههروهسا موی و هری و ههستی سوتی.
خندان (Xendan): دهف ل که نی.
خنداندن (Xendanden): که ناندن.
خندستان (Xendêstan): جهی ترانه و یاری و پیکه نینی - درکه یه ژ لیتین یاری.
خنده (Xendê): که نی.
خندیدن (Xendîden): که نین.
خنشان (Xunşan): پیروز، مبارهک.
خنک (Xunuk): هین، فینک، سار - باش و خووش - پیروز و مبارهک.
- خنک (Xêng):** سپی، هه ر تشتتی سپی ب تایه تی هه سپی سپی - هه بله، ده به نگ.
خنکال (Xengal): کون.
خنکل (Xengel): زری و کومزری.
خنوز (Xenûz): نامانین کوژ ته قنی هاتینه چی کرن.
خنیا (Xunya): سروود - ئاواز.
خنیاجر (Xunyager): سروود بیژ - ئاواز خوان - موزیکرهن.
خنیدن (Xunîden): دهنگشه دانا دهنگی ل چیا ی و همامی و.....هتد - ناقداریبون - هه لیزارتن و په سه ند کرن.
خو (Xû): خولق، سروشت، طبعهت.
خواب (Xab): خه و.
خواباندن (Xabanden): نشاندن.
خواب دیدن (Xabdîden): خه وون دیتن.
خوابیدن (Xabîden): نقشتن.
خواجه (Xacê): خودان، مه زن، سه روه ر، شیخ - مالدار، زهنگین، ده وله مه ند - خساندی (زه لامی خه ساندی - په یشا ب قی ئانکوبی ژ په یشا «خواجه سرا» هاتیه وه رگرتن و هیدی هیدی په یشا

- «سرا» ژیتشه بوویه و خواجه ب تنی
 مایه.. په یثا «خواجه سرا» بو وان
 زه لاما دهاته گوتن بیین کو دبوونه
 خولام د مالا مه زنی یان ناغای
 یان سه روکی.....دا، و ئەف کەسی
 کو دبوو خولام، ل دەستپیکتی
 دهاته خه ساندن پاشی دهاته
 دامه زانندن وهک خولام ل مالا وی
 مه زنی.
- خوار (Xar):** حه قیر، زه لیل - تاف -
 ههروه سا هه یف.
- خواربار (Xarbar):** خوارده مه نی،
 ئەرزاق، تازوقه.
- خوازه (Xaze):** داخواز.
- خواست (Xast):** داخواز - هه ز.
- خواستگار (Xastgar):** خوازگینی.
- خواستن (Xasten):** هیثی کرن -
 داخوازکرن - خواستن - تاره زوو
 هه بوون - حه ژژیکرن -
 گازیکرن (دهمی گازی ئیکتی بکهن
 کو بنک فه بهیت).
- خواستنه (Xastê):** زیر و مال و
 دارایی.
- خوالیگر (Xalîger):** زاد چیکه ر،
 خوارن لینه ر (طباخ).
- خوان (Xan):** سفره ، خوان - ئاده.
- خواندن (Xanden):** خواندن.
- خواهر (Xaher):** خویشک، خواه.
- خواهر اندر (Xaher ender):**
 خویشک و براییین کونه ژ
 دهیکه کتی یان نه ژ بابه کتی بن.
- خواهر خوانده (Xaher xandê):**
 کچهک یان ژنکهک کو که سه کتی ب
 خویشکینی و هرگریت و ناقتی
 خویشکیتی لئی بنیت.
- خواهش (Xahêş):** تاره زوو.
- خواه ناخواه (Xah naxah):** بقیت
 نه قیت، چ بقیت یان نه قیت.
- خوب (Xûb):** باش، قهنج - جوان،
 دهلال، خشکوک.
- خوج (Xûç):** کوفیکا دیکلی.
- خود (Xod):** کومزری (کولافتی ئاسنی
 ئەوی کو شهرقانا د شهرا دا دکرنه
 سه ری خوه) - خوه (ئه ز بخوه، ئەو
 ب خوه) - خوه بی (به روفاژی
 بیانی، وهکی: بی مه بخوه یه،
 خوه بی یه).
- خور (Xor):** تاف، رۆژ - رۆژا یازدی
 ژ هه ره یثه کا سالا هه تاقی -
 خوارن، خوارده مه نی.
- خورا (Xora):** ژ هه ژی، ب سه رقه،
 لایق - خوارده مه نی.

خوراک (Xûrak): تشتی کو بیته خوارن، زاد، خوارده‌مه‌نی. خوردن (Xorden): خوارن. خورشید (Xorşîd): تاڤ، هه‌تاڤ، خۆر. خوردن (Xorend): ژ هه‌ژێ، ب سه‌رقه، لایق. خوره (Xorre): نویره، گوری، تیـرۆژک - مه‌زنه‌هی - ده‌قهر (ناحیه). خوزی (Xûzî): قه‌قوتای (گوشتی قه‌قوتای). خوست (Xust): دورگه، گزیرته (جزیره) - قه‌قوتای، هه‌ریشاندی. خوش (Xoš): باش، قه‌نج - شاد - خوه‌ش. خوشه (Xûşê): ئوبشی (ئوبشیی تری). خوک (Xûk): به‌راز. خوله (Xûlê): خالی، قالا. خون (Xûn): خوین. خوندگار (Xûndgar): خردان، سه‌روه‌ر. خونی (Xûnî): خوینه‌لو، خویناوی - کوژه‌ک، نه‌و که‌سی کو ئیک	کوشتیبت (قاتل). خونین (Xûnîn): خوینه‌لو، خویناوی. خوهل (Xûhl): خوه‌هر، خوار، چه‌میای. خوی (Xûy): سروشت، طبعه‌ت - خوه (عه‌ره‌قا کو ژ له‌شی ده‌ردکه‌قیت). خوید (Xevîd): گه‌نم یان جه‌هی کو هیشتا گولی نه‌دایبت. ب عه‌ره‌بی دبیژن (قصیل). خویش (Xîş): که‌س و کار، خزم، نیاس. خه (Xeh): وه‌ی، وه‌ه؛ په‌یقا قه‌نجی بی یه، وه‌کی دبیژن (وه‌ه/وه‌ی پا یا باشه!). خیابان (Xîyaban): جاده (شارع). خیار (Xiyar): خیار (جوره‌کی فیتی یه). خیتال (Xîtal): ترانه، یاری - نه‌وه‌یی، دره‌و. خیدن (Xîden): چه‌میان، خوینل بوون. خیره (Xîrê): بی ترس، بی شه‌رم - حه‌بیری، سه‌رسورمای - بی‌هوده.
---	---

که‌فن دا دئییخستنه ستوییی گاجوتتا و ئەرد پیی دکیلان).	خیزاندن (Xîzanden): ژ ئەردی بلندکرن.
خیک (Xîk): مەشک.	خیزیدن (Xîzîden): خوشین (وەک ماری ب رێقه‌چوون) - حولسین، تەحسین - خوە هاشیتن، خوە هلاقیتن.
خیم (Xêym): برین (برینا برینداری) - تف، گلیز - ئافا کوز دفتی دهیته خوار - کنیشتی چافی.	خیس (Xîs): تەر، شل.
خیو (Xeyû): تف، گلیز، ئافا دهفی.	خیش (Xîş): هەقجار (ئامیرهک بوو د

د

- د (Dal):** تپیا دهه یه ژئلفابیا
زمانی فارسی. د گلهک په یقان دا
دبیته (ت)، وهکی: (زردشت =
زرتشت، دشک = تشک)، و د
کهفن دا هندهک جارال شوینا
(د)ی (ذ) دادنان نهو ژی هه گهر
تپیا بهری (د)ی ساکن یان تیپین
علله (و، ا، ی) بان، وهکی: (گنبد
= گنبد، گشود = گشوډ)، لی نهو
چو پویته بقی قاعیده ی
نائیته کرن و (د) ل جهی خوه و
(ذ) ژی ل جهی خوه بکار دهین.
دائی (Da'î): خال، برایی دهیکتی.
داپرزه (Daperze): حاجی رهشک.
داچک (Daçek): گوهارک.
داخل (Daxul): داهول.
داخم (Daxêm): رزقی رژی.
داخیدن (Daxîden): ژههف
جودا کرن، په لاتنه کرن، بژاله کرن.
- داد (Dad):** قانون، یاسا -
داد (عدل) - وژدان - بهخشیش،
دان - باهر - نهسیب، قسمت -
ههوار و دهنگی بلند.
دادا (Dada): خزمه تکاری پیر -
باپیر. ههروهسا (دادک، دادو،
دادا، دده) ژی لکارن.
دادار (Dadar): دادگهر، عادل،
حاکم - نافرنده (خالق).
داداش (Dadaş): برا.
دادر (Dader): برا - دهسته برا،
ههقالی کو مروث وهکی برایی خوه
حهژی بکته - دادگهر (عادل،
حاکم).
دادرک (Dadrek): برایی بچوبک.
دادرند (Dadrend): برایی مهزن.
دادن (Daden): دان (تشتهک دانهف
دهستی نیکی).
دادوند (Dadvend): بهرابهر،

- پاداش.
- یہ کسان، تہمت ہفت.
- دار (Dar):** دار، ب قی ٹانکوی
- پہیقا (درخت) ژی لکارہ - کاریتہ
- سیپیکا خہ ندقاندنی، سیدارہ.
- دارا (Dara):** ہہیی، دہولہ مہند،
- زہنگین، مالدار.
- دارائی (Dara'î):** سامان - جورہکی
- پہرؤکی ٹارموشی یہ -
- دارایی (ریٹھہہری یان وہزارہتا
- دارایی).
- دارکوب (Darkûb):** دارکوکہ.
- ہہروہسا ناقتین (دارکو، دارتوک،
- داربر، دارشکنک، دارسنب،
- درخت سنبہ) ژی لکارن.
- دارو (Darû):** دہرمان (دواء) -
- دہرمانک، بہاراتین زادی.
- داریک (Darîk):** ناقی وی پاری
- زیری یہ بی کول سہرہدمی
- «داربوش کبیر» و ب فہرمانا وی
- ہاتیہ بکارٹانین.
- داس (Das):** شالوک.
- داستان (Dastan):** چیروک،
- چیفانوک، سہرہاتی.
- داش (Daş):** کوبرہہ (کو جیپرکا و
- تابوکا تیدا دقلین) - برا.
- داشاد (Daşad):** بہخشیش، دان،
- پاداش.
- داشتن (Daşten):** ہہبوون - ماتی
- ژیکرن، چاقدان، بخودانکرن.
- داشخار (Daşxar):** ژہنگار (ژہنگارا
- ٹاسنی).
- داغ (Dax):** گہلہک گہرم، گورہ -
- داخ، نیشان، جہہک ژ لہشی کو
- ہاتبیتہ سوتن یان داخ کرن - خہم
- و کوقان.
- داغان (Daxan):** بڑالہ، پہلاتہ.
- داغمہ (Daxme):** قہشاقی بوونا
- لیٹا - تامیسک، شہف ترسک.
- داغول (Daxûl):** فیلباز، حیلہکہر.
- داغینہ (Daxîneh):** کھفن و ژ
- کارکہفتی - ٹاسنی شاراندی کو
- لہشی مرؤقی یان گیانہوہرا پی
- داخ دکہن.
- دال (Dal):** شاہین، بازی.
- دالان (Dalan):** کولانا سہرگرتی.
- دالبوز (Dalbûz):** حاجی رہشک.
- دالمن (Dalmen):** بنیرہ: (دال).
- دالیز (Dalîz):** بنیرہ: (دالان).
- دام (Dam):** تہلہہ، ہہر تشتہکی
- کو بو نیچیرکرنی بہیتہ بکارٹینان
- گیانہوہری کویقی لی بی تازار،
- وہکی: (خہزال، شقر)، ہہروہسا

- دبستان (Debêstan): خواندنگه‌ها سهره‌تایی.
- دبنگ (Debeng): ده‌ب‌نگ، گیتژ، ئەحمەق.
- دبیت (Debît): جوړه‌کی په‌رۆکی یه.
- دبیر (Debîr): نثیسه‌ر - ماموستایی قوناغا دواناښنجی.
- دبیرستان (Debîrêstan): خواندنگه‌ها دواناوه‌ندی.
- دچار (Duçar): گ‌رفتار، تووش (دچار شدن: گرفتار بوون، تووش بوون) - فیککه‌فتنا ژ نشکه‌کی فه.
- دخ (Dex): خوری (خالص) - باش، قه‌نج - ده‌سته‌ک، فه‌وج.
- دخ (Dux): کورتکریا په‌یفا (دختر = کچ، دوت) - ناښی داره‌کی یه.
- دخال (Dexalet): مایتیکرن. هه‌رچه‌نده ئەف په‌یشه ژ زمانئ عه‌ره‌بی هاتیه وه‌رگرتن لی د عه‌ره‌بی دا نینه، به‌لکوب عه‌ره‌بی دبیتژنی (مداخله).
- دختر (Duxter): کچ. هه‌روه‌سا (دخ، دخت، دوشیزه) ژنی لکارن.
- دخش (Dexş): ده‌سته‌پیک، سهره‌تا - ره‌ش و تاری.
- دخم (Dexm): گوږ، قه‌بر. هه‌روه‌سا (دخمه، سرداب، سردابه، گور) ژنی لکارن.
- دخو (Dêxev): خودانئ گوندی، مه‌زنئ گوندی - زه‌لامئ ده‌ب‌نگ و ئاقل سټک - ناښی زه‌لامه‌کی هه‌بله‌یه کو‌خه‌لکی ده‌ښه‌را «قه‌زوین» بوویه و گه‌له‌ک چیروکین ب‌کهنی ژنی هاتینه فه‌گواستن.
- دد (Ded): درنده. هه‌روه‌سا (دده) ژنی لکاره.
- ددر (Deder): کولان و باژیر، ژ ده‌رښه‌ی مال.
- در (Der): د، د ناښدا، هوندر - هنده‌ک جارا دگه‌ل هنده‌ک ژیدهران ده‌یت و ئانکویا وان دگوه‌وژرت، وه‌کی: (افتادن = که‌فتن، در افتادن = دگه‌ل که‌سه‌کی ب‌شه‌ر چوون؛ یان: آمدن = هاتن، در آمدن = چوونه‌ژور، یان هاتنه ژ ده‌رښه) - ره‌خ، سه‌مت، ئال -

- دهر (دهری خانى) - دۆل، يان ريكا
 كود دؤلا را دبورت.
- درا (Dera): زهنگل، زهنگ (جرس)
 - فرمانه ب دهرکهفتنى (دهرکهفه).
- دراز (Dêraz): بلند - دريژ.
- درازا (Dêraza): بلندی، دريژی.
- درازکشیدن (Dêraz kêşîden):
 خوه دريژ کرن، ل سهر ئهردی
 نقشتن، بيهنقه دانا سهر پشتی،
 رازان.
- درامد (Deramed): مفا، سوود،
 داهات.
- دراییدن (Derayîden): گۆتن،
 ناخفتن، ستران گۆتن، قییری
 راهیلان.
- دربا (Derba): پیدقیاتی.
- درباختن (Derbaxten): یاری کرن
 - دؤراندن، ژ دهست دان.
- دربار (Derbar): بارهگا، کوچکا
 پاشاتی.
- دربدر (Derbêder): دهرهدهر،
 ئاواره - ژ دهرهکی بؤ دهرهکی دی، ژ
 خانیهکی بؤ خانیهکی دی (دهمی)
 مرؤف ل کهسهکی يان ل تشتهکی
 دگهريیت).
- دربیر (Derber): ل هه مبیژ.
- دریند (Derbend): ريكا تهنگ و
 زراث ل چپای، ريكا ل ناقبه را دو
 چپایان - دۆل - کهله - قهیدگری،
 گرفتار، ئیخسیر.
- درپی (Derpêy): پنیکیتن کو
 دئیخنه سهر جلیکین دریای -
 لدویف را، ل پهی.
- درجا (Derca): د جهی خوه دا.
- درچه (Derçê): کورتکریا پهیفا (در
 = دهروک).
- درخت (Dêrext): دار.
- درختستان (Dêrextêstan):
 دارستان.
- درخش (Dêrexş): رۆناهی،
 رۆشناهی.
- درخشان (Dêrexşan): روناهی
 دهه، ته بیسوک.
- درخشیدن (Dêrexşîden):
 رۆناهی دان، تیروژک فه دان،
 ته بیسین.
- درخف (Duxuf): زرکیتکا رهش.
- درخواست (Derxast): داخواز،
 هیقی (رجاء).
- درخور (Derxor): ژ ههژی، ب
 سهرقه، لایق.
- درد (Derd): دهره، نه خوهوشی،

نه ساخی.	نه ساخی.
دردا (Derda): په یښا مخابنښی یه نانکو: ناخ!، ئوف! و.....هتد.	دردا (Derda): په یښا مخابنښی یه نانکو: ناخ!، ئوف! و.....هتد.
درز (Derz): دهرز، شکهن، که لشت.	درز (Derz): دهرز، شکهن، که لشت.
درزمان (Derzman): به نکئی کو دئځخنه شوپژنی یان دهرزبکی بو کاری دروینی.	درزمان (Derzman): به نکئی کو دئځخنه شوپژنی یان دهرزبکی بو کاری دروینی.
درزن (Derzen): شوپژن.	درزن (Derzen): شوپژن.
درزه (Derzê): گرزئی گیای، پشتیئی دارا.	درزه (Derzê): گرزئی گیای، پشتیئی دارا.
درست (Durust): دروست، بی عیب - جهئی باوهری - موکوم.	درست (Durust): دروست، بی عیب - جهئی باوهری - موکوم.
درش (Derş): گوڅ، گوڅا دهوارا.	درش (Derş): گوڅ، گوڅا دهوارا.
درشت (Duruşt): زغر، به روفاژی نهرم - گر، تشتی کو قهبارئی وی ژ جوړئی وی بی سهره کی مه زنترت.	درشت (Duruşt): زغر، به روفاژی نهرم - گر، تشتی کو قهبارئی وی ژ جوړئی وی بی سهره کی مه زنترت.
درغاله (Derxale): ریکا کو د ناقبه را دو چیا یان را ببورت.	درغاله (Derxale): ریکا کو د ناقبه را دو چیا یان را ببورت.
درغم (Derxem): ناقئی ئیک ژ ناهه نگیڼ که فنښین موزیکا ئیرانی یه - ناقئی گونده کی یه ل سه مه رقه ند.	درغم (Derxem): ناقئی ئیک ژ ناهه نگیڼ که فنښین موزیکا ئیرانی یه - ناقئی گونده کی یه ل سه مه رقه ند.
درغمی (Derxemî): خه لکی دهرغه م، یان ههر تشته کی کو بی گونددی دهرغه م بت، پتر بو مه بی لکاره چونکی مه یا دهرغه م یا	درغمی (Derxemî): خه لکی دهرغه م، یان ههر تشته کی کو بی گونددی دهرغه م بت، پتر بو مه بی لکاره چونکی مه یا دهرغه م یا
ناقذاره.	ناقذاره.
درغیش (Derxîş): گه لهک، فراوان، گه لهک که تبیته سهریک (وه کی به فری).	درغیش (Derxîş): گه لهک، فراوان، گه لهک که تبیته سهریک (وه کی به فری).
درفش (Dêrefş): شوپژنه کا ستوبر و سهر تیژه کو ده سته کی داری بی پیښه و بو پیتلاف دروینی ده پته بکار ئینان و کساری وی ژئی کونکرنا چه رمی یه - نالا، وه کی: (درفش کاویان).	درفش (Dêrefş): شوپژنه کا ستوبر و سهر تیژه کو ده سته کی داری بی پیښه و بو پیتلاف دروینی ده پته بکار ئینان و کساری وی ژئی کونکرنا چه رمی یه - نالا، وه کی: (درفش کاویان).
درفشان (Dêrefşan): بنیره: (درخشان) - هه ژهه ژوک.	درفشان (Dêrefşan): بنیره: (درخشان) - هه ژهه ژوک.
درکشیدن (Derkêşîden): قه خوارن، فرکرن. هه روه سا ب په یښا به ری خوه قه نانکوا وی ده پته گوه ارتن، وه کی: (دامن درکشیدن = خوه پاشقه کیشان. دم درکشیدن = بی دهنک بوون، خوه مت کرن.)	درکشیدن (Derkêşîden): قه خوارن، فرکرن. هه روه سا ب په یښا به ری خوه قه نانکوا وی ده پته گوه ارتن، وه کی: (دامن درکشیدن = خوه پاشقه کیشان. دم درکشیدن = بی دهنک بوون، خوه مت کرن.)
درگاه (Dergah): دهرگه هه، دهرازینک، جهئی دهر دکه قتی (مه لیه ن).	درگاه (Dergah): دهرگه هه، دهرازینک، جهئی دهر دکه قتی (مه لیه ن).
درگذراندن (Derguzeranden): زیده کرن، ژ هدی دهر تیخستن.	درگذراندن (Derguzeranden): زیده کرن، ژ هدی دهر تیخستن.
درگذشت (Derguzeşt): مه رگ، مرن - مر (بو سییه م که سی تاکئی).	درگذشت (Derguzeşt): مه رگ، مرن - مر (بو سییه م که سی تاکئی).